

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 16.5.2006
KOM(2006) 223 v konečném znění

ZPRÁVA KOMISE
KONVERGENČNÍ ZPRÁVA 2006 O LITVĚ

(vyhotovená v souladu s čl. 122 odst. 2 Smlouvy na žádost Litvy)

[SEC(2006) 614]

1. ÚČEL ZPRÁVY

Podle čl. 122 odst. 2 Smlouvy musí Komise a ECB alespoň jednou za dva roky, nebo na žádost členského státu, na který se vztahuje výjimka, podat Radě zprávu o pokroku dosaženém členskými státy při plnění jejich závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie.

Tato zpráva byla vyhotovena na žádost Litvy, která byla předložena dne 16. března 2006. Podrobnější posouzení stupně konvergence v Litvě obsahuje technická příloha této zprávy [SEC(2006) 614].

Obsah zpráv vyhotovovaných Komisí a ECB se řídí ustanoveními čl. 121 odst. 1 Smlouvy. Podle tohoto článku musí zprávy zahrnovat posouzení slučitelnosti právních předpisů jednotlivých členských států včetně statutů jejich národních centrálních bank s články 108 a 109 Smlouvy a se statutem ESCB a ECB. Zprávy také musí posoudit, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence v daném členském státě na základě splnění kritérií konvergence (cenové stability, stavu veřejných rozpočtů, stability směnného kurzu, dlouhodobých úrokových sazeb), a také přihlédnout k několika dalším faktorům zmíněným v čl. 121 odst. 1 posledním pododstavci. Čtyři kritéria konvergence jsou blíže vymezena v protokolu připojeném ke Smlouvě (Protokol č. 21 o kritériích konvergence).

2. SLUČITELNOST PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

V Konvergenční zprávě 2004 [KOM(2004) 690] došla Komise k závěru, že co se týče začlenění centrální banky do ESCB v době přijetí eura, nejsou právní předpisy v Litvě, zejména zákon o Litevské bance, litevská ústava, měnový zákon a zákon o důvěryhodnosti litasu, zcela slučitelné s článkem 109 Smlouvy o ES a se statutem ESCB/ECB. Navíc byla doporučena náprava několika zbývajících nedostatků, zejména s ohledem na cíle centrální banky.

Tyto nedostatky byly vyřešeny ve třech zákonech, které byly přijaty parlamentem (Seimas) dne 25. dubna 2006 a mají vstoupit v platnost dnem, kdy Rada Evropské unie zruší Litevské republice výjimku v souladu s postupem podle čl. 122 odst. 2 Smlouvy. První zákon je novelizací zákona o Litevské bance. Druhým zákonem se ruší měnový zákon a zákon o důvěryhodnosti litasu, které rovněž obsahovaly několik nedostatků. Třetím zákonem se přijímají změny článku 125 Ústavy Litevské republiky.

Co se týče zákona o Litevské bance, byly nedostatky zmíněné v Konvergenční zprávě 2004 odstraněny. Novela posiluje „osobní“ nezávislost a zohledňuje požadavky Smlouvy o ES, zejména co se týče role a pravomocí ECB, ESCB a Rady v oblasti měnové politiky, provádění devizových operací a definování devizové politiky, držení a spravování devizových rezerv a vydávání bankovek a mincí. Je plně zohledněna nutnost předchozího souhlasu ECB při účasti Litevské banky v mezinárodních měnových organizacích a možnost zrušení Litevské banky parlamentem byla zrušena. Navíc byla vložena zmínka o sekundárním cíli ESCB, který má přednost před dodatečným cílem Litevské banky podporovat hospodářskou politiku vnitrostátních orgánů.

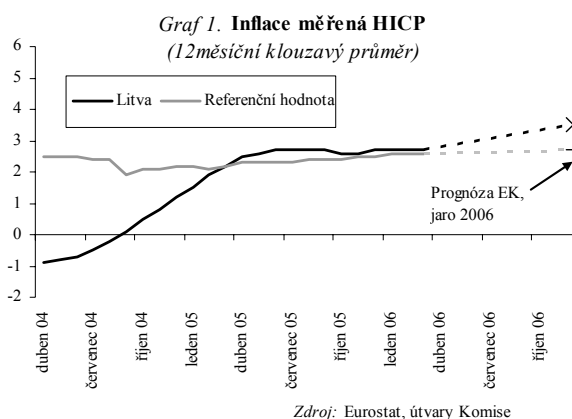
Právní předpisy v Litvě, zejména zákon o Litevské bance a litevská ústava, jsou slučitelné s požadavky Smlouvy o ES a statutu ESCB/ECB.

3. CENOVÁ STABILITA

Vývoj referenční hodnoty

Konvergenční zpráva 2004 shledala, že Litva kritérium cenové stability splňuje. Průměrná míra inflace v Litvě během 12 měsíců předcházejících srpnu 2004 činila -0,2 procenta, což je méně než referenční hodnota 2,4 procenta.

Průměrná inflace za 12 měsíců, která se používá pro posouzení konvergence, v průběhu roku 2002 poklesla a v roce 2003 a po většinu roku 2004 byla záporná. Od poloviny roku 2004 se začala postupně zvyšovat a od dubna 2005 je nad referenční hodnotou. V březnu 2006 byla referenční hodnota 2,6 procenta, což bylo vypočteno jako průměr průměrné míry inflace za 12 měsíců ve třech členských státech, jež dosáhly v této oblasti nejlepších výsledků (Švédsko, Finsko a Polsko) plus 1,5 procentního bodu. Míra inflace v Litvě dosáhla 2,7 procenta, což je těsně nad referenční hodnotou.

Ovlivňující faktory a udržitelnost

Po získání nezávislosti měla Litva v prvních letech transformace trojmístnou míru inflace. Po zavedení litasu v roce 1993 se inflace dostala pod kontrolu a směnný kurz byl stabilizován. V roce 1997 inflace poklesla na jednomístná čísla a v následujících několika letech se dále snižovala. V té době již nedocházelo k rychlému zvyšování regulovaných cen spojenému s transformací a v následujících letech se inflace udržela na nízké úrovni, také díky rychlému růstu produktivity a trvalému posílení nominálního efektivního směnného kurzu v reakci na posilování měn, na něž byl litas zavěšen (nejprve americký dolar, poté euro).

Od dubna 1999 do července 2004 panovalo v Litvě delší období, kdy harmonizovaná míra inflace více než pět let setrvala pod úrovní 2 procent. Od června 2002 do dubna 2004 se spotřebitelské ceny dokonce meziročně snižovaly, zejména díky zavěšení litasu na euro na počátku roku 2002, které prodloužilo období efektivního nominálního posilování litasu. Míra inflace byla poté opět kladná a meziroční inflace měřená indexem HICP ve druhé polovině roku 2004 vzrostla na zhruba 3 procenta. Tato kladná míra inflace byla důsledkem několika faktorů, které zahrnovaly např. nárůst mzdových nákladů; výrazné zvýšení cen čerstvých potravin, které částečně souviselo s cenovou arbitráží, jelikož přistoupení k EU umožnilo konvergenci cen potravin; zvýšení nepřímých daní a regulovaných cen; a dopad vyšších cen energií. Výrazné zvýšení inflace měřené indexem HICP od léta 2005 bylo důsledkem vnějších faktorů, jako např. nárůstu cen energií, ale inflace měřená bez regulovaných

cen a cen energií se rovněž zvýšila z přibližně 1 procenta v létě 2005 na 2,7 procenta v prvním čtvrtletí roku 2006, zejména v oblasti potravin, dopravy a některých složek služeb, jako např. cen v restauracích.

Dovozní ceny zemního plynu se od 1. ledna 2006 výrazně zvýšily o zhruba 40 procent poté, co skončila několikaletá dohoda s významným vývozcem zemního plynu. To vedlo k růstu cen u plynu používaného na vaření a přímé vytápění a důsledkem bylo zvýšení inflace v lednu 2006 o zhruba 0,1 procentního bodu. Hlavní dopad vyšších dovozních cen plynu se však vzhledem k úpravě regulovaných cen distribuovaného tepla pravděpodobně projeví se zpožděním.

Očekává se, že inflace se bude ve zbývající části roku 2006 postupně zvyšovat, přičemž ji budou ovlivňovat proinflační tlaky způsobené vyššími pracovními náklady (růst nákladů na jednotku pracovní síly se v roce 2005 zvýšil na 3,8 procenta) a také vyšší dovozní ceny, zejména u energetických produktů, které se částečně s určitým zpožděním odrazí ve spotřebitelských cenách. Průměrná inflace v roce 2006 se podle očekávání zvýší na 3,5 procenta z 2,7 procenta v roce 2005.

Z dlouhodobého hlediska jsou rostoucí domácí poptávka a zvyšující se některé spotřební daně pro inflaci rizikovými faktory. Dosažení a udržení nízké úrovně inflace ve střednědobém horizontu bude záviset na udržení růstu mezd v souladu s vývojem produktivity.

Průměrná inflace za 12 měsíců se v Litvě od dubna 2005 pohybuje nad referenční hodnotou a pravděpodobně nad ní zůstane i v následujících měsících. Kritérium cenové stability Litva nesplňuje.

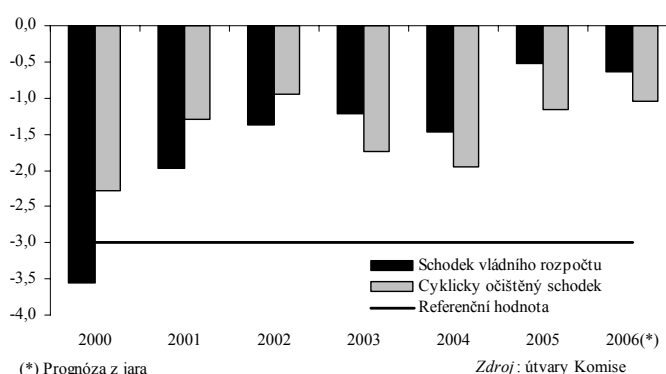
4. STAV VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

V Konvergenční zprávě 2004 Komise uvedla, že na Litvu se nevztahuje rozhodnutí Rady o existenci nadměrného schodku a že splňuje kritérium týkající se stavu veřejných rozpočtů.

Schodek veřejných financí se snížil z 3,6 procenta HDP v roce 2000 na 1,2 procenta HDP v roce 2003. V roce 2004 schodek mírně vzrostl na 1,5 procenta HDP, k čemuž přispělo i zavedení kapitálového důchodového systému. V roce 2005 se schodek snížil na 0,5 procenta HDP. Na rozdíl od předcházejících let bylo

zlepšení rozpočtové situace v roce 2005 založeno na vyšších příjmech. Silný růst příjmů do rozpočtu byl výsledkem dynamické hospodářské aktivity a zlepšení ve výběru a vymáhání daní. Výdajové cíle byly obecně splněny, neboť nedošlo k dalším výdajům prostřednictvím dodatkových rozpočtů ve druhé polovině roku, jako tomu

Graf 2. Litva: Schodek vládního rozpočtu
(v procentech HDP)

bylo v předcházejících letech. Vývoj hospodářského cyklu již od roku 2003 napomáhá konsolidaci rozpočtu, ale strukturální schodek se v letech 2003 a 2004 zhoršil v důsledku výrazného zhoršení primárního schodku. V roce 2005 se primární i strukturální schodek zlepšil. Litva tedy i nadále vykazuje rozpočtové schodky pod hranicí 3 procenta HDP. Očekává se, že schodek v roce 2006 zůstane poměrně stabilní, i když přetrvává určitá nejistota ohledně přijímání prostředků z fondů EU a dopadu daňové reformy, která sníží sazbu daně z příjmu fyzických osob a zvýší daň pro právnické osoby.

Poměr veřejného dluhu k HDP se postupně snižoval z 23,6 procent na konci roku 2000 na méně než 19 procent v roce 2005. Hlavním faktorem přispívajícím k tomuto poklesu byl dopad finančních transakcí vlády související zejména s příjmy z privatizace a s příznivým vlivem přecenění zahraničního dluhu v souvislosti s nominálním posílením litasu. Veřejný dluh zůstává výrazně pod hranicí 60 procent HDP a očekává se, že ve střednědobém horizontu zůstane stabilní.

Vzhledem k silnému růstu HDP se podle konvergenčního programu z prosince 2005 očekávalo, že se celkový schodek veřejných financí postupně sníží z 1,5 procenta HDP v roce 2005 (skutečný schodek v roce 2005 byl ještě nižší a dosáhl 0,5 procentního bodu HDP) na 1 procento HDP v roce 2008. Předpokládaná konsolidace je založena na úpravách výdajů, zejména na snížení kolektivní spotřeby a sociálních transferů v procentech HDP, a zároveň se plánuje výrazný nárůst vládních investic. Podle aktualizovaného konvergenčního programu se očekává, že se dluh v Litvě udrží zhruba na 19–20 procentech HDP po celé zbývající programové období.

Rada posoudila aktualizovaný konvergenční program dne 14. března 2006. Rozpočtovou strategii uvedenou v programu považuje za realistickou a rizika ohrožující rozpočtové projekce v programu za poměrně vyvážená. Vzhledem k tomu, že střednědobý cíl cyklicky očištěného schodku ve výši 1 procenta HDP nebo méně možná nebude během programového období splněn, však Rada Litvu vyzvala, aby zvýšila úsilí o strukturální úpravy rozpočtu. Co se týče udržitelnosti veřejných financí, zdá se, že Litvě nehrozí velké riziko v souvislosti s předpokládanou zátěží pro rozpočet způsobenou stárnutím populace.

Na Litvu se nevztahuje rozhodnutí Rady o existenci nadměrného schodku a kritérium týkající se stavu veřejných rozpočtů splňuje.

5. STABILITA SMĚNNÉHO KURZU

Podle Konvergenční zprávy 2004 Litva nesplňovala kritérium směnného kurzu. V době hodnocení se tato země již dva měsíce účastnila ERM II.

Pro hodnocení stability směnného kurzu je použito dvouleté období od května 2004 do dubna 2006. Litva vstoupila do ERM II dne 28. června 2004, přičemž svůj dlouhodobý režim pevných směnných kurzů (currency board) si udržovala jako jednostranný závazek v rámci tohoto mechanismu, a dosud v ERM II strávila 22 měsíců. Během dvou měsíců před přistoupením k ERM II byl směnný kurz litasu a eura stabilní jen s malými odchylkami od střední parity. Od okamžiku přistoupení k ERM II se již litas od střední parity neodchýlil.

Důvěra veřejnosti a trhů v účast na mechanismu ERM II a v režim pevných směnných kurzů je i nadále silná a vývoj dalších ukazatelů nenaznačuje žádné silné tlaky na směnný kurz litasu. Poměr oficiálních devizových rezerv k měnové bázi výrazně přesáhl 100 procent a v roce 2005 dosáhl 127,5 procenta. Diskreční opatření k ovlivnění likvidity nebyla ve větší míře aktivně využívána.

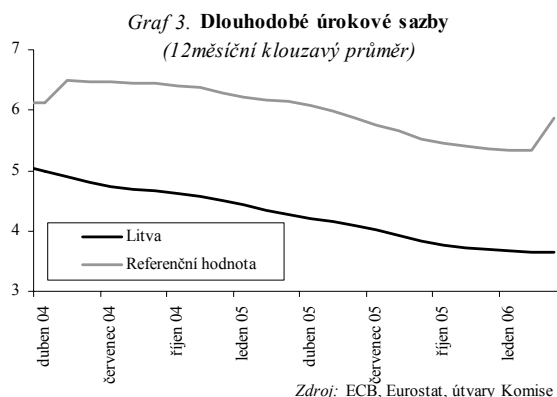
Krátkodobé úrokové sazby se velmi přiblížily sazbám v eurozóně, což naznačuje, že finanční trhy neočekávají žádné výrazné měnové riziko. Rozpětí tříměsíční sazby VILIBOR ve srovnání s EURIBOR se výrazně zmenšilo z přibližně 65 bazických bodů v průměru v dubnu 2004 na zhruba 3 bazické body v průměru v období od ledna do března 2006.

Po celé období dvou let posuzovaných v této zprávě se litas držel blízko střední parity ERM II. Nedošlo k žádné devalvaci střední parity litasu v rámci ERM II z popudu Litvy. V červenci 2006, kdy by Rada mohla vydat své rozhodnutí, se bude litas účastnit ERM II již více než 24 měsíců. Kritérium směnného kurzu Litva splňuje.

6. DLOUHODOBÉ ÚROKOVÉ SAZBY

Podle Konvergenční zprávy 2004 Litva splňovala kritérium konvergence úrokových sazeb. Průměrná dlouhodobá úroková sazba v Litvě v roce končícím v srpnu 2004 byla 4,7 procenta, což je pod referenční hodnotou 6,4 procenta.

Rozpětí ve srovnání s průměrnými dlouhodobými úrokovými sazbami v eurozóně se před přistoupením k ERM II v červnu 2004 výrazně zmenšovalo. Později se ještě dále snížilo ze zhruba 55 bazických bodů v době přistoupení k ERM II na přibližně 25 bazických bodů v březnu 2006, což spolu s dalšími faktory poukazuje na důvěryhodnost makroekonomické politiky v Litvě. Jelikož dlouhodobé úrokové sazby v Litvě jsou ovlivněny sazbami na primárních trzích, odráželo krátkodobé kolísání rozpětí většinou volatilitu dlouhodobých úrokových sazeb v eurozóně.

Dvanáctiměsíční klouzavá průměrná dlouhodobá úroková sazba použitá k posouzení kritéria podle Smlouvy se po celé hodnocené období snižovala. V březnu 2006, což je poslední datum, pro něž jsou k dispozici údaje, dosáhla referenční hodnota, získaná jako průměr dlouhodobých úrokových sazeb ve Švédsku, Finsku a Polsku plus 2 procentní body, výše 5,9 procenta. Dvanáctiměsíční klouzavý průměr výnosu z desetiletých litevských státních dluhopisů dosáhl 3,7 procenta, což je pod referenční hodnotou. Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb Litva splňuje.

7. DALŠÍ FAKTORY

V několika oblastech dosáhla Litva nadějného pokroku při integraci finančních trhů a trhů zboží a služeb. Finanční systém Litvy se výrazně začlenil do širšího finančního systému EU. K této integraci zejména přispěl vysoký stupeň zahraničního vlastnictví finančních zprostředkovatelů spojený s výrazným vypůjčováním v cizí měně. Velikost finančního systému je v porovnání s HDP stále relativně malá, ale jeho prohlubování pokračuje rychle v souladu s hospodářským rozvojem. Vysoká koncentrace a zahraniční vlastnictví podtrhují důležitost přeshraniční spolupráce nutné k zajištění vhodné struktury dohledu a finanční stability.

Podobně jako další nové členské státy EU prodělala i Litva v posledních 15 letech důležité změny ve struktuře svého hospodářství. Údaje o obchodu a přímých zahraničních investicích ukazují, že Litva se stále více začleňuje do hospodářství EU. Přítomnost zahraničních firem napomohla zavádění nových technologií, zlepšování organizačních a řídicích schopností a podpořila konkurenci. Rozdíly ve struktuře odvětví výroby a vývozu jsou ve srovnání s eurozónou stále ještě velké a úroveň spotřebitelských cen v Litvě je i nadále výrazně nižší než průměr EU (54,6 procenta v roce 2004). Došlo ke značnému pokroku v přijímání a používání *acquis* v oblasti vnitřního trhu a ke zlepšení podnikatelského prostředí.

Litva má po mnoho let poměrně vysoké schodky běžného účtu, které jsou důsledkem výrazných schodků v obchodu se zbožím, jen částečně vyrovnaných kladnou bilancí ve službách a běžných transferech. Schodek běžného účtu se v Litvě prohloubil ze 4,7 procenta HDP v roce 2003 na 7,7 procenta HDP v roce 2004, a to zejména v důsledku silné domácí poptávky. Tento trend byl pozastaven v roce 2005, kdy se schodek běžného účtu mírně snížil na 7,0 procenta HDP. Toto mírné snížení schodku běžného účtu bylo způsobeno zlepšením bilance služeb a transferů (zvýšení transferů v posledních dvou letech bylo způsobeno zejména přílivem finančních prostředků z EU), zatímco schodek obchodu se zbožím se zvýšil a dosáhl 11,2 procenta HDP, jelikož dovozy byly podpořeny rychlým růstem reálného HDP. Bilance běžných příjmů byla záporná a dosáhla výše 2,4 procenta HDP, což je podobné jako v předcházejících dvou letech, a to zejména v důsledku značné repatriace zisků zahraničními společnostmi (to jen podtrhuje zdravou výnosnost dřívějších přímých zahraničních investic).

Vysoké tempo růstu reálného HDP spolu s relativně vysokými schodky běžného účtu je v souladu s rychlým růstem hospodářství, přičemž zahraniční úspory jsou prostřednictvím vnějšího financování využívány k financování investic. Financování schodku běžného účtu bylo až dosud bezproblémové, zahraniční pozice však vykazuje značnou potřebu finančních prostředků ve střednědobém horizontu. Nejsložitějším úkolem pro Litvu bude zajistit, aby se zahraniční bilance dále výrazně neprohlubovala a aby se tempo růstu udrželo i v budoucnosti, aniž by negativně ovlivnilo konkurenceschopnost. Očekává se výrazný příspěvek k domácím investicím z fondů EU, což pomůže vnějšímu financování, aniž by to zvýšilo vnější zadlužení.

* * *

Litva učinila významný pokrok ve svém úsilí dosáhnout vysokého stupně udržitelné konvergence splněním kritérií souvisejících s veřejnými financemi, stabilitou

směnného kurzu a dlouhodobými úrokovými sazbami. Litva však dosud nespĺňuje kritérium cenové stability.

Vzhledem k tomuto hodnocení dospěla Komise k závěru, že status Litvy jako členského státu, na který se vztahuje výjimka, by se neměl měnit.